

Remissvar om betänkande om Bisfenol A (BPA) – Kartläggning och strategi för minskad exponering (SOU 2014:90)

Sammanfattning

- Kemikalieinspektionen tillstyrker i huvudsak de förslag som utredaren lämnar i betänkandet.
- Kemikalieinspektionen vill dock påskynda processen för utfasning av BPA ur livsmedelsförpackningar samt göra det tydligare hur minskningen av användningen ska kontrolleras vid den föreslagna kontrollstationen.
- Kemikalieinspektionen vill påpeka att användningen av termopapper är mycket bredare än bara kassakvitton och omfattar allt från parkeringsbiljetter från P-automater, biobiljetter, tips- och lotterikuponger till boardingkort m.m. Om en begränsning införs bör därför alla användningar av termopapper omfattas.

Synpunkter

Kapitel 1a Slutsatser och sammanfattning – hur man kan åstadkomma en betydande minskning av exponeringen för bisfenol A (BPA)

BPA är ett hormonstörande ämne och det är svårt att i dagsläget fastställa en lägsta dos som är ”säker”. De känsligaste grupperna är barn och gravida kvinnor och det har inte framkommit några nya data i betänkandet som ändrar Kemikalieinspektionens tidigare bedömning av en referensdos på 0,8 µg/kg kroppsvikt/dag baserat på effekter på bröstkörteln.

Det är positivt att utfasningen av epoxi – och därmed BPA – i livsmedelsförpackningar verkar vara på god väg och att många livsmedelskedjor vidtar åtgärder mot epoxi. En annan starkt pådrivande faktor för utfasningen, som påverkar utvecklingen i hela EU, är att Frankrike redan från januari 2015 har förbjudit BPA i livsmedelsförpackningar. Ytterligare faktorer som talar för en snabb takt i utfasning är att klimatarbetet på företagen blir allt viktigare. Behovet av epoxi är direkt kopplat till användningen av metallförpackningar i livsmedelssektorn som invändig skyddslack. Ett viktigt fokus i klimatarbetet är att minska på tunga och skrymmande transporter och i det sammanhanget är metallförpackningar en belastning för miljön, något som alla företag vill komma bort ifrån. Om användningen av metallförpackningar minskar, minskar också epoxianvändningen och därmed exponeringen för BPA.

Kemikalieinspektionen gör sammantaget bedömningen att eftersom ledande aktörer i livsmedelsbranschen vidtar kraftfulla åtgärder mot metallförpackningar, epoxi och BPA så bör utfasningen kunna gå fortare än vad utredningen föreslår, dvs. både avseende den föreslagna kontrollstationen 1 juli 2017 samt målåret 2020.

Kemikalieinspektionen anser också att det bör tydliggöras hur minskningen av användningen ska kontrolleras vid kontrollstationen. Det bör även tydliggöras vilket ansvar de enskilda aktörerna i livsmedelssektorn har att rapportera och hur den rapporteringen ska gå till.

Vissa detaljsynpunkter

Kapitel 2, avsnitt 2.5 Cocktaileffekten – när ett plus ett blir tre

I betänkanudet anges felaktigt att det inte är möjligt att införa begränsningar när man misstänker kombinationseffekter och att EU:s riskbedömningskommitté, RAC, hävdar att man måste visa risk för varje enskilt ämne i en blandning. Reglering av dioxiner och PCB visar att reglering utifrån kombinationseffekter är fullt möjlig, åtminstone i vissa regelverk. I RACs tidigare bedömning av ett förslag att begränsa fyra ftalater utifrån en sammantagen riskbedömning så accepterade RAC fullt ut att bedömningen ska göras på den sammanlagda exponeringen för de fyra ämnena. Dock kom man fram till att den sammanlagda exponeringen inte utgjorde en risk.

Kapitel 2, avsnitt 2.6 Andra bisfenoler, vad vet vi om dem?, tabell 2.2

I tabellen finns en uppgift om att en annan bisfenol, bisfenol B, används i kosmetika. Detta skulle kunna ge hög direkt exponering. Kemikalieinspektionen avser att följa upp denna uppgift inom ramen för det pågående regeringsuppdraget om bisfenoler som ska redovisas senast i september 2017.

Kapitel 3 Förekomst och användning av bisfenol A

Om en begränsning införs bör alla användningar av termopapper omfattas. Utredningen är något otydlig när det gäller vilken omfattningen av användningen av termopapper som avses och om alla kvitton och biljetter av termopapper omfattas. Användningen av termopapper är mycket bredare än bara kassakvitton, vilket Kemikalieinspektionen lyft fram i rapport 4/12, Bisfenol A i kassakvitton. Termopapper används även i andra branscher så som inom sjukvården och exempelvis sjuksköterskor som jobbar med EEG kommer i daglig kontakt med analyspapper. Denna yrkesgrupp använder dessutom handsprit flera gånger under dagen vilket ökar upptaget över huden. Det kan även finnas branscher och användningar av termopapper som vi inte känner till. Klart är att användningen är bred och omfattar allt från parkeringsbiljetter från P-automater, biobiljetter, tips- och lotterikuponger till boardingkort m.m.

Kapitel 5, avsnitt 5.3.1 Varför tycker man olika?

Ytterligare en orsak till skillnader mellan vilka studier som används i olika bedömningar, och som inte har med "expert judgement" att göra, är att val av exponeringsväg spelar roll för de bedömningar som görs. Ett exempel är att om barns direkta exponering via leksaker ska bedömas, så är det mer relevant att jämföra

med de effekter som fås i nyfödda eller unga försöksdjur som är direkt exponerade för BPA, än för effekter i nyfödda/unga efter att mammorna exponerats för BPA. Än mindre relevant är det att jämföra med effekter som fås i vuxna handjur.

Kapitel 5, avsnitt 5.3.2 Efsa: BPA innebär en låg risk vid nuvarande exponering

Förklaringen till varför Europeiska Livsmedelssäkerhetsmyndigheten, EFSA, sänkt sitt TDI (värde för tolerabelt dagligt intag) när de satt sitt temporära TDI ger inte hela bilden. Den största orsaken till sänkningen är att en ny osäkerhetsfaktor har använts på grund av den ”nya osäkerhet” som fås från de effekter som indikerats (på bröstkörtel, beteende, immunsystem etc.) men som inte beaktats vid val av kritisk studie.

Kapitel 10 Konsekvensutredning

Kemikalieinspektionen hade gärna sett att utredningen i högre utsträckning analyserade, bemötte och utredde relevansen av de invändningar som lämnats från andra medlemsländer och kommissionen på de notifierade förslag till förbud som presenterades i kapitel 9. En sådan analys skulle bidra till förståelsen för vilket utrymme det finns för nationella åtgärder samt ge en bra överblick av vilken typ av kommentarer som kan bli aktuella om Sverige notifierar en nationell begränsning.

I detta ärende har generaldirektör Nina Cromnier beslutat. Erik Gravenfors har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Bert-Ove Lund, Åsa Thors och jurist Patrik Ernby deltagit.

På Kemikalieinspektionens vägnar

Nina Cromnier

Erik Gravenfors